

# ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԵՆԱՆԻՇԱՅԻՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

2011 թ. մարտ

Սույն նյութը պատրաստվել է Դր. Պիերո Կալվի-Պարիզետիի կողմից (ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի խորհրդատու) Հարավային Կովկասում և Կենտրոնական Ասիայում աղետների ռիսկերի նվազեցմանն ուղղված և ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի կողմից իրականացվող ծրագրի շրջանակներում, որի ֆինանսավորումը ապահովում է Եվրահանձնաժողովի մարդասիրական օգնության վարչության աղետներին պատրաստվածության ծրագիրը:

**ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ ԱՆԿՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԿԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԵՆԱՆԻՇԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԳԱՅԻՆ  
ՌԻՍԻՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ**

## **1. Ներածություն**

2010 թվականին մեկնարկեց ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի և ՄԱԿ-ի աղետների նվազեցման միջազգային ռազմավարության համատեղ նախաձեռնությունը՝ ի շարունակություն ՄԱԿ-ի աղետների նվազեցման միջազգային ռազմավարության համաշխարհային հարթակի 2009 թվականի նիստին կայացրած եզրակացուցությունների, որոնցում ասվում էր հետևյալը՝ «առաջարկվում է մինչև 2011 թվականը նախաձեռնել կրթական և առողջապահական հաստատությունների անվտանգության ազգային գնահատումներ, իսկ մինչև 2015 թվականը աղետների նկատմամբ խոցելի բոլոր երկրներում մշակել և իրականացնել հստակ գործողությունների ծրագրեր՝ դպրոցների և հիվանդանոցների առավել անվտանգությունն ապահովելու նպատակով»:

Դպրոցների անվտանգության գնահատման համար բազմակողմանի վերլուծական ձևաչափ մշակելու և մեթոդաբանական հարցերը քննարկելու նպատակով՝ ներգրավվել էր խորհրդատու:

Ծավալուն գրասենյակային հետազոտություններից և մի շարք փորձագետների հետ ունեցած քննարկումներից հետո՝ խորհրդատուն ԱՌՆՌ գիտության և կրթության թեմատիկ հարթակին ներկայացրեց իր զեկույցի նախագիծը, որը միանշանակ հավանության արժանացավ, իսկ 2010 թ. հունիսին թողարկվեց «Ամբողջ աշխարհում դպրոցների անվտանգության ոլորտում առաջընթացի գնահատում» նախնական ուսումնասիրությունը: Ուսումնասիրության մեջ առաջարկվում է գնահատել յուրաքանչյուր առանձին դպրոցի անվտանգությունը չորս հիմնական ուղղություններով, որոնք խմբավորված 17 ցուցիչների հիման վրա:

2011 թվականի սկզբին Եվրահանձնաժողովի մարդասիրական օգնության վարչության աղետներին պատրաստվածության ծրագրի կողմից Հարավային Կովկասում և Կենտրոնական Ասիայում իրականացվող Աղետների ռիսկերի նվազեցման տարածաշրջանային ծրագրի շրջանակներում՝ ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամը դիմեց Դր. Պիերո Կալվի-Պարիզետիին, ով 2010 թվականի նախնական ուսումնասիրության հեղինակն էր՝ հանձնարարելով նրան մշակել առանձին դպրոցների մակարդակով դրանց անվտանգության համազգային գնահատման մեթոդաբանությունը: Դպրոցների անվտանգության գնահատման մեթոդաբանության (ԴԱԳՄ) առաջին նախագիծը ստեղծվեց 2010 թվականին մշակված ընդհանրական վերլուծական ձևաչափի հիման վրա, որը հարմարեցված էր երկու թիրախային տարածաշրջանների առանձնահատկություններին: Այնուհետև ԴԱԳՄ-ի նախագիծը պիլոտային փորձարկում անցավ Հայաստանում և Տաջիկստանում: Երկու երկրներից յուրաքանչյուրում ԴԱԳՄ-ը քննարկվեց ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի տեղի ներկայացուցչությունների, ինչպես նաև աղետների ռիսկերի նվազեցման ոլորտում այլ շահառուների հետ: Այնուհետև, խորհրդատվությունների արդյունքներն նոր տարբերակում արտացոլելու նպատակով՝ կարճ ժամկետում պատրաստվեց ավելի կատարելագործված մի նախագիծ: Նախագծի նոր տարբերակը պիլոտային փորձարկում անցավ յուրաքանչյուր երկրի երկու դպրոցներում, իսկ մեթոդաբանության մեջ կատարվեցին լրացուցիչ շտկումներ: Պատրաստվեց զեկույց՝ նվիրված պիլոտային փորձարկումից քաղված դասերին, որոնք ամբողջովին արտացոլված են ԴԱԳՄ-ի ընթացիկ տարբերակում: 2011 թ. մարտի կեսերին Ստամբուլում գիտելիքների փոխանակման սեմինարին վերջնական տարբերակը ներկայացվեց և քննարկվեց ՄԱԿ-ի մանկական հիմնադրամի, ինչպես նաև Հարավային Կովկասի և Կենտրոնական Ասիայի ութ երկրների կառավարությունների ներկայացուցիչների հետ:

## **2. Տարածման ոլորտ և նպատակ**

Այս գործընթացի սկզբնական փուլում դպրոցների անվտանգության լայնամասշտաբ գնահատման տարածման ոլորտը սահմանվեց որոշ ժամանակ ՀՀ կառավարության կողմից իրականացվող բազմամյա ծրագրի նկարագրության շնորհիվ: Յուրաքանչյուր տարի Երևանի 200 դպրոցներից շուրջ 40-ն են ընտրվում է սպասարկման, արդիականացման և վերազինման հատուկ աշխատանքների համար՝ ըստ անհրաժեշտության: Նման աշխատանքներից առաջ յոթ տարբեր պետական գերատեսչությունների կողմից իրականացվում է համատեղ ամբողջական գնահատում, որի շրջանակներում ուսումնասիրվում է անվտանգության և ապահովության չափորոշիչների շատ

ընդգրկուն շրջանակ: Յուրաքանչյուր գնահատմանը մասնակցում են տասնյակ մարդիկ, իսկ ողջ գործընթացը տևում է մի քանի օր:

Պարզ է, որ նման խորը գնահատումը չի կարող իրատեսորեն որպես մոդել ընդունվել համազգային ուսումնասիրության համար, ինչի նպատակով էլ մշակվել է ԴԱԳՄ-ը: Օրինակ՝ Հայաստանը համեմատաբար փոքր երկիր է, որտեղ գործում է համարյա 1500 դպրոց: Որոշ տեղացի փորձագետների մասնակցությամբ անցկացվեց հետևյալ փորձը. պայմանական որոշում կայացվեց հատկացնելու երկու ժամ յուրաքանչյուր դպրոցի գնահատմանը երկու անձանց կողմից (որոնցից մեկը ուսումնասիրում էր կառուցվածքային հայեցակետերը, իսկ մյուսը՝ ոչ կառուցվածքային հայեցակետերը), ընդ որում փոխադրմանը հատկացվել էր երկու ժամ (ինչը բավականին լավատեսական գնահատական է): Ուստի, Հայաստանի բոլոր դպրոցների գնահատման համար պահանջվում է ընդհանուր առմամբ 12 000 մարդ-ժամ: Եթե ենթադրենք, որ լավատեսական սցենարով ամբողջ դրույքով աշխատելու է տաս երկու անձից բաղկացած թիմ, ապա յուրաքանչյուր թիմ պետք է ծախսի դրա վրա 600 ժամ, ինչը կազմում է գրեթե 13 լրիվ աշխատանքային շաբաթ: «Երկու ժամ և երկու անձ» սկզբունքով անցկացվող գնահատման հետ կապված կազմակերպչական և ֆինանսական բարդություններն արդեն իսկ չափազանց մեծ են:

Ուստի, լայնածավալ համազգային ուսումնասիրության շրջանակներում իրատեսորեն օգտագործվելու նպատակով՝ ԴԱԳՄ-ը պետք է առավելագույնս ռացիոնալացվի, որպեսզի ուսումնասիրվեն միայն իրականում էական համարվող տարրերը և ընտրվեն տեղեկատվության հավաքագրման առավել արդյունավետ և պակաս ժամանակատար միջոցները: Մեթոդաբանությունը նպատակ չունի մանրագնին ուսումնասիրելու դպրոցների անվտանգության առանձին բաղադրիչները, ինչը կարվեր, օրինակ, ծրագրային որոշումներն իրազեկելու նպատակով: Այն ավելի շուտ նախատեսված է ուղենիշային հետազոտություններին աջակցելու համար և ուղղված է երկրում գործող դպրոցների անվտանգության աստիճանների վերաբերյալ ընդհանրական պատկեր, իսկ միջամտության առաջնահերթությունների առումով՝ ընդհանուր պատկերացում ձևավորելուն:

### 3. Ընդհանուր կառուցվածք

Առանձին դպրոցների գնահատման առումով ԴԱԳՄ-ն հիմնված է «յուրաքանչյուր դպրոցին՝ երկու անձ և երկու ժամ» մոտեցման վրա, ինչը ենթադրում է, որ մի հոգի զբաղվում է մասնակցային հարցազրույցներով դպրոցի տնօրենի և ուսուցչական կազմի հետ, ուսումնասիրում է դպրոցի անվտանգության ոչ ֆիզիկական տարրերը, իսկ մյուսը (շինարարական գծով փորձագետը, նախընտրելի է՝ ճարտարագետ) իրականացնում է տվյալ վայրի և դպրոցի շինությունների տեսողական քննությունը և ուսումնասիրում է ֆիզիկական տարրերը: Գործընթացի ավարտին թիմը պետք է դպրոցին միավորներ նշանակի՝ ելնելով դպրոցի անվտանգության մի քանի առանցքային հայեցակետից:

Հետազոտության համար նախնական պատկեր ձևավորելու նպատակով՝ հարկավոր է ներառել մեթոդաբանության մեջ նաև ազգային մակարդակով գործող քաղաքականության և կարգավորիչ դաշտի հիմնական տարրերի ուսումնասիրությունը: Ավելին, հարկավոր է ռիսկերի վերաբերյալ առկա տվյալների հիման վրա գրասենյակային ուսումնասիրության միջոցով նախապատրաստվել դպրոցների այցելություններին: Թեև մասնակցային հարցազրույցն իրականացվում է 24 կետերից բաղկացած տիպային հարցաշարի միջոցով (այն մանրամասն նկարագրվում է սույն փաստաթղթում), սակայն վայրի ընդհանուր գնահատման համար պարզապես իրականացվում է կանխորոշված ձևաչափով տեսողական քննություն: Շինությունների ստուգատեսի համար նախատեսված փաստացի ստուգման թերթը պետք է մշակվի տեղում՝ տեղի փորձագետների կողմից և պետք է արտացոլի տեղի օրենքներն ու հատուկ հանգամանքները:

### 4. ՄԱՍ 1. Ազգային և քաղաքական մակարդակը

Նախնական ուսումնասիրությունն ուղղված է հետևյալ յոթ հիմնական ոլորտներում փաստաթղթային և դիտարկային տվյալների հավաքագրմանը.

1. Օրենսդրություն դպրոցների կառուցվածքային անվտանգության վերաբերյալ
2. Օրենսդրություն դպրոցների ոչ կառուցվածքային անվտանգության վերաբերյալ

3. Օրենսդրություն դպրոցական ծրագրում աղետների ռիսկերի նվազեցումը ներառելու վերաբերյալ
4. Կառավարության դերակատարումն ու պատասխանատվությունը դպրոցների անվտանգության կառավարման առումով
5. Մոնիթորինգային համակարգեր՝ օրենսդրության կիրառումն ապահովելու համար
6. Դպրոցների անվտանգության գծով հատկացումներ պետբյուջեում
7. Աղետների ռիսկերի նվազեցման ազգային հարթակի հիմնում և գործունեություն

## **5. ՄԱՍ 2. Նախապատրաստական աշխատանք համազգային հետազոտության համար**

«Յուրաքանչյուր դպրոցին՝ երկու անձ և երկու ժամ» մոտեցումը պահանջում է, որպեսզի նախքան դպրոցների այցելություններն անցկացվի որոշակի նախապատրաստական աշխատանք, մասնավորապես՝ կառուցվածքային անվտանգության հայեցակետերի առումով: Առաջին հերթին հարկավոր է շարադրել ազգային շինարարական օրենսգրքի բոլոր համապատասխան հայեցակետերը պարզ և համառոտ տեխնիկական փաստաթղթում, որը որպես ուղեցույց կծառայի տեսողական քննությանը զբաղվող փորձագետների համար: Այս փաստաթղթում պետք է նշված լինեն մի շարք առանցքային ցուցիչներ և (կամ) հայեցակետեր<sup>1</sup>, որոնց վրա պետք է հատուկ ուշադրություն դարձվի ստուգատեսի ընթացքում: Երկրորդ՝ հարկավոր է տվյալներ հավաքել (դրանց առկայության դեպքում) սեյսմիկ գոտիավորման վերաբերյալ, ասել է թե՛ տեղեկություններ տարբեր գոտիներում առկա բարձ կամ ցածր սեյսմիկ ռիսկերի մասին՝ կախված բնահողի հատկանիշներից: Երրորդ՝ դպրոցի տեղակայման վայրում տարածված վտանգների վերաբերյալ (այդ թվում՝ առկայության դեպքում նաև տվյալներ միկրոգոտիավորման վերաբերյալ) տեղեկությունները պետք է հավաքագրվեն նախապես՝ հիմնական տեղեկատու անձանց հետ անցկացվելիք հարցազրույցներն իրազեկելու և տեսողական քննության ընթացքում ուշադրության կենտրոնում գտնվող կետերի վերաբերյալ լրացուցիչ ցուցումներ ներկայացնելու նպատակով: Չորրորդ՝ հարկավոր է պատրաստել մեկ այլ տեխնիկական ուղեցույց փաստաթուղթ, որը կպարունակի դպրոցների կահավորման և սարքավորման նկատմամբ անվտանգության գծով եղած հիմնական պահանջները, որոնք բխելու են ազգային օրենսդրությունից՝ դրանում համապատասխան նորմերի առկայության դեպքում, և պետք է ստուգման ենթարկվեն տեսողական քննության ընթացքում:

## **6. ՄԱՍ 3. Մասնակցային հարցազրույց դպրոցի անձնակազմի հետ**

Հայաստանում և Տաջիկստանում դպրոցներ այցելությունների փորձը և բազում փորձագետների գիտելիքները հուշում են, որ առանձին դպրոցների մակարդակով դրանց անվտանգության ուսումնասիրությունը կարող է արժեք չներկայացնել, եթե զրուցակիցները դպրոցի աշխատակազմի անդամները չեն: Տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ քաղաքապետարանում, կրթության տարածքային վարչությունում և այլուր կարող են պահպանված լինել որոշ փաստաթղթեր (օրինակ՝ դպրոցի բնօրինակ շինարարական նախագծեր), իսկ դրանց աշխատակիցները կարող են մտապահել իրենց հաստատությանը վերաբերող որոշ փաստեր, սակայն դժվար է պատկերացնել դպրոցի մասին ավելի իրազեկված անձանց, քան նույն դպրոցի աշխատակիցներին: Ավելին, եթե հաշվի առնենք վերոնշյալ 2-րդ կետում շարադրված հենանիշային ուսումնասիրության համեմատաբար նեղ շրջանակը, ապա պետական արխիվներից փաստաթղթեր ստանալու և այլ շահառուների հետ հարցազրույցներ անցկացնելու կարիք չի լինի:

Դպրոցում տնօրենը հանդես է գալիս որպես անհրաժեշտ, սակայն ամենևին էլ ոչ բավարար տեղեկատվության հիմնական աղբյուր: Հնարավոր է, որ ուսուցչական և վարչական անձնակազմի այլ անդամներ ավելի է երկար ժամանակ աշխատած լինեն տվյալ դպրոցում և հետևաբար ավելի տեղեկացված լինեն դպրոցի, դրա պատմության և շրջակա միջավայրի մասին: Շատ լավ կլինի, եթե դպրոցի անձնակազմից ստացված որոշ տեղեկություններ (օրինակ՝ աղետների ռիսկերի նվազեցման առարկայի դասավանդման վերաբերյալ փաստերը կամ համայնքի անդամների մասնակցությամբ

կառավարման կոմիտեի գոյությունը) ճշտվեն աշակերտների և ծնողների հետ: Հարկ է ընդգծել, որ դպրոցի անվտանգության թեմայով հիմնական տեղեկատու անձանց հետ անցկացվելիք հարցազրույցներում պահանջվում է ցուցաբերել որոշակի նրբանկատություն: Նախ և առաջ, որոշակի հարցի համար պատասխանատվություն կրող անձը բնական հակում ունի խնդիրը ներկայացնելու շահեկան տեսանկյունից, այն է՝ շեշտադրելով նվաճումներն ու դրական կողմերը և միաժամանակ թերագնահատելով դժվարություններն ու բացասական կողմերը կամ էլ խուսափելով խոսել դրանց մասին: Երբ պարզվում է, որ որևէ տարրական պահանջ չի կատարվել, ապա այդ ամենը բնական հուզմունք և նույնիսկ շփոթմունք է առաջացնում արտաքին դիտորդի նկատմամբ: Ավելին, հավանական է, որ դպրոցի անձնակազմը և հատկապես՝ ղեկավար պաշտոններ զբաղեցնող անձինք, չցանկանան բացահայտորեն քննադատել կառավարչությունը և (կամ) վարչական մարմինները՝ դպրոցի անվտանգության ծրագրի համար միջոցների, պլանների և աջակցության պակասի առնչությամբ: Ուստի, ԴԱԳՄ-ի շրջանակներում պատրաստված հարցազրույցը կառուցված է այնպես ձևակերպված հարցերի շուրջ, որոնք լիովին արտացոլում են այս և այլ նկատառումները:

---

1. Գրականության մեջ կարելի է գտնել և որպես հղում կամ նմուշ օգտագործել բազում ստուգման թերթեր և վերլուծական ձևաչափեր: Սույն փաստաթղթի ստորև բերված մասում ներկայացվում է մի օրինակ, որը հիմնված է Արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ կրթության միջգերատեսչական ցանցի կողմից պատրաստված «Դպրոցների առավել ապահով կառուցման ուղեցույց»-ի վրա:

### **Հարցազրույցի կետեր**

### **Նշումներ**

1. Դպրոցների անվտանգությունը տարբեր բան է նշանակում տարբեր մարդկանց համար: Ձեր կարծիքով ի՞նչն է դարձնում դպրոցն անվտանգ:
2. Ձեր կարծիքով, որո՞նք են այս երկրում և (կամ) տարածաշրջանում տարածված բնական վտանգները:
3. Ձեր կարծիքով ինչպիսի՞ բնական վտանգներ կառող են սպառնալիք հանդիսանալ տվյալ դպրոցի աշակերտների և անձնակազմի համար:
4. Ձեր կարծիքով արդյո՞ք գոյություն ունեն այլ տեսակի վտանգներ, որոնք կարող են սպառնալիք հանդիսանալ տվյալ դպրոցի աշակերտների և անձնակազմի համար:
5. Ձեր կարծիքով արդյո՞ք աշակերտները տեղյակ են այս վտանգների մասին:
6. Արդյո՞ք գործում է որևէ ահազանգման համակարգ:
7. Ե՞րբ է կառուցվել այս դպրոցը:
8. Որքա՞ն ժամանակ էք Դուք արդեն աշխատում այստեղ:
9. (Այս հարցը տալ անհրաժեշտության դեպքում՝ կախված 6-րդ և 7-րդ հարցերից, հակառակ դեպքում՝ անցնել 10-ին) Դուք հիշում եք, թե արդյո՞ք դպրոցի կառուցման վայրում անցկացվել է առկա ռիսկերի գնահատում:
10. Դուք հիշում եք, թե արդյո՞ք շինարարությունը վերահսկվել է որակավորված ճարտարագետի կողմից:
11. Դուք հիշում եք, թե արդյո՞ք երբևէ ինչ-որ մեկը եկել է ռիսկերի մասնագիտական գնահատում անցկացնելու նպատակով:
12. Արդյո՞ք իրականացվել են որևէ խոշոր սպասարկման և (կամ) արդիականացման աշխատանքներ՝ շենքի ամրությունը բարելավելու նպատակով:
13. Արդյո՞ք սպասարկման աշխատանքներն իրականացվում են պարբերաբար:
14. Ձեր կարծիքով արդյո՞ք կահավորումն ու սարքավորումները կարող են լրացուցիչ սպառնալիք հանդիսանալ վտանգի դեպքում:
15. Ձեր կարծիքով արդյո՞ք դպրոցն այսօր ապահով է տեղի վտանգների տեսանկյունից:
16. Եթե Ձեր տրամադրության տակ որոշակի գումար լիներ, ապա ինչպե՞ս Դուք կբարելավելիք Ձեր դպրոցի անվտանգությունը, ինչպե՞ս կվարվելիք:
17. Արդյո՞ք Դուք գիտեք, թե ինչպես վարվել վտանգ ներկայացնող միջադեպի ընթացքում և դրանից հետո:
18. Ձեր կարծիքով արդյո՞ք աշակերտները գիտեն, թե ինչպես վարվել վտանգ ներկայացնող միջադեպի ընթացքում և դրանից հետո:

19. Արդյո՞ք գոյություն ունի էվակուացման պլան:
20. Արդյո՞ք Ձեզ մոտ երբևէ անցկացվել են արտակարգ իրավիճակների մոդելավորման կամ էվակուացման վարժանքներ:
21. Արդյո՞ք Դուք պահպանում եք պարբերական կապ այնպիսի կազմակերպությունների հետ, ինչպիսիք են՝ Կարմիր խաչը և (կամ) Կարմիր կիսալուսինը, Քաղաքացիական պաշտպանությունը կամ դրանց համարժեք կազմակերպությունները:
22. Արդյո՞ք Դուք ունեք որևէ պահեստային պլան՝ ապահովելու դպրոցի աշխատանքը վտանգ ներկայացնող միջադեպի պատճառով դպրոցի ժամանակացույցի խախտվելու դեպքում:
23. Արդյո՞ք Ձեզ մոտ դասավանդվում են արտակարգ իրավիճակների վերաբերող կյանքի հմտություններ:
24. Արդյո՞ք Ձեզ մոտ դասավանդվում է աղետների նվազեցման ավելի լայն դասընթաց:

## 7. ՄԱՍ 4. Տեսողական քննություն

Համազգային ուղենիշային ուսումնասիրության շրջանակներում կառուցվածքային անվտանգության «արագ և մակերեսային», բայց այնուամենայնիվ հուսալի գնահատման հարցը քննարկվել է որոշակի մանրամասնությամբ պետական և ոչ պետական փորձագետների կողմից պիլոտային երկու երկրներում՝ սեյսմակայուն շինարարության գծով առաջատար միջազգային ակադեմիական հաստատության հետ համատեղ: Կարճ գրասենյակային ուսումնասիրությամբ հաստատվեց փորձագետների կարծիքը, այն է՝ հնարավոր է մոտավորապես գնահատել դպրոցական շենքերի խոցելիությունը և որոշել խնդրահարույց շենքերը «արագ տեսողական գնահատական» կոչվող մեթոդով: Դպրոցի տեղակայման վայրերը կարող են ընդհանուր առմամբ հուշել ակնկալվող վնասները նույնիսկ շենքերի նախնական սեյսմիկ գնահատման ընթացքում:

Ըստ սեյսմիկ վտանգների, որոնք թերևս կարևորագույնն են ֆիզիկական գնահատման համար, ճարտարագետները սահմանել են վնասի այն աստիճանը, որը կարող է ակնկալվել է առանձին տեսակի շենքերում՝ կախված երկրաշարժի ուժգնությունից: Այս աստիճաններում կարող են ներառված լինել չնչին վնասներ, օրինակ՝ պատերում ձեղքվածքներ, ընդհուպ մինչև շենքի փլուզման դեպքեր: Բացի շենքի տեսակից ակնկալվող վնասը կախված է նաև շենքի սպասարկումից: Գործնականում գոյություն ունեն գնահատման տարբեր ձևեր, որոնք կարող են օգտագործվել շենքի պարզ տեսողական քննություն իրականացնելու համար, և որոնց օգնությամբ հնարավոր է սահմանել շենքի խոցելի կողմերը, մասնավորապես սեյսմիկ ծանրաբեռնվածության առումով (օրինակ՝ կարճ սյուներ, հատակագծի խախտումներ, անկայուն հարկեր և այլն):

Թերևս ավելի կարևոր է սահմանել շենքի թույլ, խոցելի կողմերը, քան ստուգել համապատասխանությունը շինարարական օրենսգրքին (քանի որ օրենսգրքերը զարգացել են տարիների ընթացքում, և նույնիսկ ժամանակին գործող օրենսգրքի պահանջները բավարարող շենքերը կարող են խիստ խոցելի լինել բնական ռիսկերի նկատմամբ):

Ըստ ԴԱԳՄ-ի առաջարկվում է տեսողական քննությունն իրականացնել երկու փուլով: Առաջին փուլն ընդգրկում է տվյալ վայրի նախնական ուսումնասիրությունը, որի միջոցով փորձագետը կարող է կարծիք կազմել ռիսկայնության աստիճանի մասին՝ հիմնական վտանգների կտրվածքով:

1. Սեյսմիկ ռիսկի աստիճան  
(Բարձր/միջին/ցածր)  
Այս դատողությունը պետք է կազմվի վայրի, այլ ոչ թե դպրոցի վերաբերյալ: Առկայության դեպքում՝ երկրի համար ընդհանուր ռիսկերի մասին տվյալները պետք է հավաքվեն նախապես և առնչվեն այդ շրջանին հատուկ ռիսկերին (սեյսմիկ գոտիավորում), մասնավորապես՝ բնահողի հատկանիշների առումով:
2. Ջրհեղեղի ռիսկի աստիճան  
(Բարձր/միջին/ցածր)

Այս դատողությունը պետք է կազմվի վայրի, այլ ոչ թե դպրոցի վերաբերյալ: Առկայության դեպքում՝ այդ շրջանում նախկին ջրհեղեղների մասին տվյալները պետք է հավաքվեն նախապես: Հարկավոր է ուսումնասիրել վայրը՝ ուշադրություն դարձնելով այն գետերի և (կամ) հոսանքների վրա, որոնք կարող են հեղեղել վայրը, ինչպես նաև անդրադառնալով վայրի դիրքին (օրինակ՝ դաշտավայրի ստորին հատված):

3. Փոթորիկի ռիսկի աստիճան  
(Բարձր/միջին/ցածր)

Այս դատողությունը պետք է կազմվի վայրի, այլ ոչ թե դպրոցի վերաբերյալ: Առկայության դեպքում՝ այդ շրջանում նախկին փոթորիկների մասին տվյալները պետք է հավաքվեն նախապես: Վայրը պետք է գնահատվի փոթորիկների ռիսկերի նկատմամբ իր խոցելիության տեսանկյունից:

4. Սողանքի/ձնակույտի ռիսկի աստիճան  
(Բարձր/միջին/ցածր)

Այս դատողությունը պետք է կազմվի վայրի, այլ ոչ թե դպրոցի վերաբերյալ: Առկայության դեպքում՝ այդ շրջանում նախկին սողանքների/ձնակույտերի մասին տվյալները պետք է հավաքվեն նախապես: Վայրը պետք է գնահատվի սողանքների/ձնակույտերի ռիսկերի նկատմամբ իր խոցելիության տեսանկյունից (այսինքն՝ դիրքը մոտակա բլուրների կամ սարերի առումով):

5. Տեխնածին աղետների ռիսկի աստիճան  
(Բարձր/միջին/ցածր)

Այս դատողությունը պետք է կազմվի վայրի, այլ ոչ թե դպրոցի վերաբերյալ: Տվյալ վայրում հնարավոր վտանգ ներկայացնող արդյունաբերական ձեռնարկությունների առկայության վերաբերյալ տվյալները պետք է հավաքվեն նախապես: Նման տեղեկատվությունը պետք է հաստատվի տվյալ վայրի այցելության միջոցով:

Երկրորդ փուլը բաղկացած է շենքի արագ տեսողական քննությունից: Վերևում բացատրվել էր, որ մեթոդաբանության այս մասը պետք է մշակվի տեղում՝ տեղացի փորձագետների կողմից և պետք է արտացոլի տեղի օրենքներն ու հատուկ հանգամանքները՝ հետազոտության նախապատրաստական աշխատանքի շրջանակներում:

Հարցերի հետևյալ ցանկը հանդիսանում է արագ տեսողական քննության միջոցով շենքի սեյսմիկ կայունությունը գնահատելու հնարավոր տարբերակ: Աղյուսակը մշակվել է Արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ կրթության միջգերատեսչական ցանցի կողմից պատրաստված «Դպրոցների առավել ապահով կառուցման ուղեցույց»-ի համապատասխան բաժինների հիման վրա և ապահովված է համապատասխան հղումներով:

1. Հեռավորություն շենքերի միջև (E5)
2. Էվակուացման հնարավոր ուղիներ և արտակարգ իրավիճակներում գործող ծառայությունների հասանելիություն (E7)
3. Կառուցվածքային տարրերի համաչափություն և հեռավորություն միմյանցից (E9)
4. Ուղղահայաց հավասարություն/կողային ամրություն և քաշի բաշխում (E10)
5. Կառուցվածքային տարրերն ապահով միացված են իրար (E11)
6. Կողային ծանրաբեռնվածության դիմադրություն (E12)
7. Միացնող միջնորմեր/պատեր (E13)
8. Որմնախոռոչներ կրող պատերում (E14)
9. Ճկվող տեխնոլոգիաների և նյութերի օգտագործում (E15)
10. Տարածություն կառուցվածքային սյուների և հիմնակմախքային պատերի միջև (E16)
11. Ծանրաբեռնվածության ուղղակի փոխանցում հատակին (E17)
12. Կողմնային պատերի ամրացում (E18)
13. Շենքի արտաքին տարրերն ամրացված են կառուցվածքային տարրերին (E20)
14. Ներքին ոչ կառուցվածքային տարրերն ամրացված են կառուցվածքային տարրերին (E21)
15. Կահավորումը և այլ տարրերը ամրացված են պատերին (E22)
16. Սեյսմակայուն աստիճաններ (E23)